

Ольга Вікторівна ГЛУЩЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та кредиту,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
E-mail: olhahlushchenko@gmail.com

**ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ДОМОГОСПОДАРСТВ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ФОНДУ
НАЦІОНАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ УКРАЇНИ**

Глущенко, О. В. Фінансові ресурси домогосподарств як складова частина фонду національного добробуту України [Текст] / Ольга Вікторівна Глущенко // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 24. – № 1. – С. 122-132. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Фінансові ресурси домогосподарств відображають якість життя у суспільстві, стан людського розвитку у ньому та профіль їх фінансової поведінки. Побудова добробуту держави повинна починатися зі зростання статків домогосподарств, збільшення їх заощаджень. Фінансова архітектоніка національного добробуту є системою руху та перерозподілу фінансових потоків, що спрямовуються на його досягнення. Її центральною ланкою є фонд добробуту – форма акумулювання, руху та перерозподілу фінансових ресурсів.

Дослідження фінансових ресурсів домогосподарств в умовах дії чинників, що спричинили кризу в Україні, є необхідним у сучасних умовах, які обумовили актуальність обраної теми.

Мета. Удосконалення методичного підходу до оцінки фінансових ресурсів фонду добробуту шляхом уточнення обсягів фінансових ресурсів домогосподарств, спрямованих на людський розвиток, з урахуванням нерівності та інфляції.

Метод (методологія). Методологічну базу дослідження складають загальнонаукові методи, зокрема метод аналізу та синтезу. Також застосовано прикладні економіко-статистичні методи, за допомогою яких проведено обробку інформаційної бази, візуалізовано отримані результати та встановлено зв'язок між доходами та видатками домогосподарств.

Результати. У процесі дослідження було вирішено важливе теоретико-методологічне завдання щодо розкриття внеску домогосподарств у фонд добробуту та національний добробут України. Отримані результати наукових розвідок лягли у підґрунтя висновків теоретико-методологічного та практичного спрямування.

Удосконалено методичний підхід до оцінки фінансових ресурсів фонду добробуту, що полягає у розрахунку фінансових потоків, які утворюють його, шляхом визначення фінансових ресурсів домогосподарств, спрямованих на людський розвиток, зважених на коефіцієнт нерівності та інфляції. Завдяки розробленому методичному підходу можливо з більшою точністю встановити внесок домогосподарств у національний добробут.

Ключові слова: домогосподарства; фінансова архітектоніка; добробут; фонд добробуту; фінансові ресурси домогосподарств.

**FINANCIAL RESOURCES OF HOUSEHOLDS
AS A PART OF UKRAINE'S NATIONAL WELFARE FUND**

Abstract

Introduction. *The financial resources of households reflect the quality of life in the society, the state of human development and the profile of their financial behavior. Construction of a state welfare should begin from the growth of households wealth, increase of their savings. Financial architectonic of national welfare is a system of movement and redistribution of financial flows that are allocated to achieve it. Its central element is wealth fund. It is a form of accumulation, movement and redistribution of financial resources.*

Investigation of the financial resources of households in terms of the factors that have caused the crisis in Ukraine is necessary in today's conditions, which resulted relevance of the chosen topic.

Purpose. *The aim of the article is to improve methodological approach to the welfare fund of financial resources by clarifying the volume of household financial resources which are directed at human development, taking into account inflation and inequality.*

The method (methodology). *The methodological base of research is formed by the general scientific methods, including methods of analysis and synthesis. Also the applied economics and statistical methods have been used. With their help it has been carried out a processing of information database, visualization of results and the connection between income and expenditure of households.*

Results. *In the process of study, it has been decided an important theoretical and methodological problem as for the disclosure of contribution of households into welfare fund and welfare of Ukraine. The results of scientific research have become the basis of conclusions of theoretical and methodological and practical guidance.*

It has been improved the methodical approach to the assessment of the financial resources of fund welfare. It is based on the calculation of the financial flows that form it. Methodical approach has helped determine the contribution of households to the national welfare.

Keywords: *households; financial architectonic; welfare; welfare fund; financial resources of households.*

JEL classification: D19, D69, I39

Вступ

Фінанси домогосподарств є одним з елементів фінансової системи. Ураження кризою не може оминати жоден з її елементів, відтак, й фінанси домогосподарств потерпають від змін, які відбуваються зараз в українському суспільстві. Фінансові ресурси домогосподарств відображають якість життя у суспільстві, стан людського розвитку у ньому та профіль їх фінансової поведінки. Побудова держави добробуту повинна починатися зі зростання статків домогосподарств, збільшення їх заощаджень. Фінансова архітектоніка національного добробуту є системою руху та перерозподілу фінансових потоків, що спрямовуються на його досягнення. Її центральною ланкою є фонд добробуту – форма акумулювання, руху та перерозподілу фінансових ресурсів.

Розрив зв'язків між суб'єктами господарювання унаслідок збройного конфлікту та різке погіршення бізнес-клімату призвели до зростання безробіття та втрати домогосподарствами доходів. Чинником, який вносить значну невизначеність у фінансову поведінку домогосподарств, є стрімке зростання тарифів на житлово-комунальні послуги.

Дослідження фінансових ресурсів домогосподарств в умовах дії чинників, що спричинили кризу в Україні, є необхідним у сучасних умовах, що обумовили актуальність обраної теми.

Засновником сучасної теорії домогосподарства, з точки зору вчених-економістів, є Г. С. Беккер (Gary Stanley Becker) [1]. З часів виходу його наукових робіт сучасна теорія фінансів домогосподарств зазнала значного розвитку. Наразі їх фінансова поведінка в умовах кризи як об'єкт дослідження стала темою обговорення на конференції, яка була організована Банком Нідерландів (De Nederlandsche Bank). Серед доповідачів були Ровена Кроуфорд (Rowena Crawford (Institute for Fiscal Studies)), Федеріка Тьоппе (Federica Teppa (DNB)), Джон В. Дука (John V. Duca (Federal Reserve Bank of Dallas)), Кристоф Бастен (Christoph Basten (ETH Zürich / KOF Swiss Economic Institute)) та інші [2]. Горасіо Агірре (Horacio Aguirre) дослідив на аргентинському досвіді фінансовий стан домогосподарств після макроекономічної кризи [3].

Основу вітчизняних досліджень фінансів домогосподарств було закладено у працях С. І. Юрія [4] та Т. О. Кізими [5]. Питання оцінки стану фінансів домогосподарств висвітлено у доробку Н. Г. Нагайчук [6], Т. В. Клименко [7], М. В. Тарасюка [8; 9].

Сучасний кризовий стан фінансів домогосподарств вимагає аналізу їх стану, визначення тенденцій, що формуються, постійного наукового осмислення та пошуку шляхів виходу з кризи.

Об'єктом дослідження статті є фінансова архітектоніка національного добробуту – особлива структура фінансової системи, яка відповідає її внутрішній сутності та спрямована на його досягнення.

Предметом розгляду визначено фінансові ресурси домогосподарств як складову частину фонду національного добробуту, їх структуру, динаміку та зміни в умовах дії кризових факторів.

Мета та завдання статті

Метою статті є удосконалення методичного підходу до оцінки фінансових ресурсів фонду добробуту шляхом уточнення обсягів фінансових ресурсів домогосподарств, спрямованих на людський розвиток, з урахуванням нерівності та інфляції.

Реалізація поставленої мети обумовила наступні завдання:

- визначити основні джерела формування фінансових ресурсів домогосподарств, їх склад, структуру та динаміку для розкриття наданих переваг у індивідуальному та колективному виборі;
- дослідити заощадження домогосподарств у банківських на небанківських фінансових установах, що характеризуватимуть їх інституційні переваги у фінансово-кредитній сфері, схильність до інвестування, ризику та інфляційні очікування;
- обчислити фінансові ресурси домогосподарств, що належать до фонду національного добробуту, послідовно розраховуючи фінансовий потік, який спрямовано на людський розвиток, проводячи корегування на нерівність та інфляцію.

Методологічну базу дослідження складають загальнонаукові методи, зокрема метод аналізу та синтезу, який було використано при розкритті структури фінансових ресурсів домогосподарств. Застосування цього методу дало змогу встановити чинники, які зумовлюють формування їхньої фінансової поведінки.

Важливе значення серед використаних методів мають прикладні економіко-статистичні методи, за допомогою яких проведено обробку інформаційної бази, візуалізовано отримані результати та встановлено зв'язок між доходами та видатками домогосподарств.

Виклад основного матеріалу дослідження

Основу розбудови добробуту суспільства складають статки домогосподарств як кінцевої ланки споживання товарів та послуг, у якій створюється людський капітал, що стає підґрунтям розвитку національного добробуту. Фінансові ресурси домогосподарств належать до децентралізованих фінансів. У цій сфері рух фінансових потоків набуває якості мережі, що дає змогу зробити висновок на підставі [10] про руйнування ієрархічного руху фінансових потоків та заміщення їх одиничними грошовими транзакціями, які дають змогу створювати безструктурні, мінливі зв'язки.

Дослідження процесів акумулювання, руху, розподілу та перерозподілу фінансових потоків, які створюють фінансові ресурси домогосподарств, здатні висвітлити процеси формування фінансової архітектоніки національного добробуту у сфері децентралізованих фінансів.

Розкриття структури фінансових ресурсів домогосподарств має стати початковим етапом дослідження фінансової архітектоніки, що спрямовує фінансові потоки на досягнення національного добробуту.

Головним елементом формування фінансової архітектоніки є фонд добробуту – механізм акумулювання, перерозподілу та витрачання коштів, що спрямовуються на його досягнення. Рух фінансових ресурсів у суспільстві може відбуватись у двох формах: фондovій та каналній. Фондова форма передбачає акумулювання як першу стадію руху фінансових ресурсів. Зазначене є важливим методологічним моментом дослідження, позаяк мається на увазі розрахунок сукупних ресурсів фонду, визначення каналів їх руху та розкриття соціальних ефектів.

Фінансові ресурси, які знаходяться у розпорядженні домогосподарств, відображають кінцеву стадію руху фінансових ресурсів суспільства, що пройшли від сектору публічних фінансів до приватних та закінчили свій обіг у домогосподарствах.

Аналіз фінансових ресурсів домогосподарств у контексті розкриття основних процесів, що обумовлюють досягнення добробуту, об'єктивно підводять дослідження до розгляду співвідношення між перевагами домогосподарств у індивідуальному та колективному виборі.

Парадокс Ероу (Arrow paradox) – теорема, яку сформулював та довів лауреат нобелівської премії з економіки К. Ероу (Kenneth Joseph Arrow) [11], свідчить, що функція суспільного добробуту не може бути зведена до сукупності функцій індивідуальних переваг за умов здійснення вибору незалежними та рівноправними особами.

Розподіл фінансових ресурсів домогосподарств та визначення динаміки їх структури дає змогу створити уявлення про індивідуальний та колективний вибір.

Результати аналізу статистичної інформації подамо графічно (див. рис. 1).

З рис. 1 можна бачити, що питома вага оплати праці збільшується з 34,1 % у 1999 р. до 48,8 % у 2014 р., що є свідченням формування ефективного ринку праці. Доходи від підприємницької діяльності досягали максимального значення – 6,2 % у 2009 р., а у 2014 р. вони складають 5,2 %. Визначена динаміка свідчить про те, що потенціал підприємництва використовується недостатньо та міг би бути більшим, але через адміністративні бар'єри, несприятливий бізнес-клімат та відсутність спеціалізованих фінансово-кредитних продуктів посідає незначне місце у структурі фінансових ресурсів домогосподарств. Питома вага продукції, яка була вирощена самостійно у особистих підсобних господарствах на початку досліджуваного періоду, досягала 23 %, потім стабільно зменшувалася та у 2014 р. становила 4,6 % від загального обсягу фінансових ресурсів домогосподарств України. Тенденція свідчить про те, що домогосподарства України вже фактично відійшли від натурального господарства, що забезпечує потреби своїх членів.

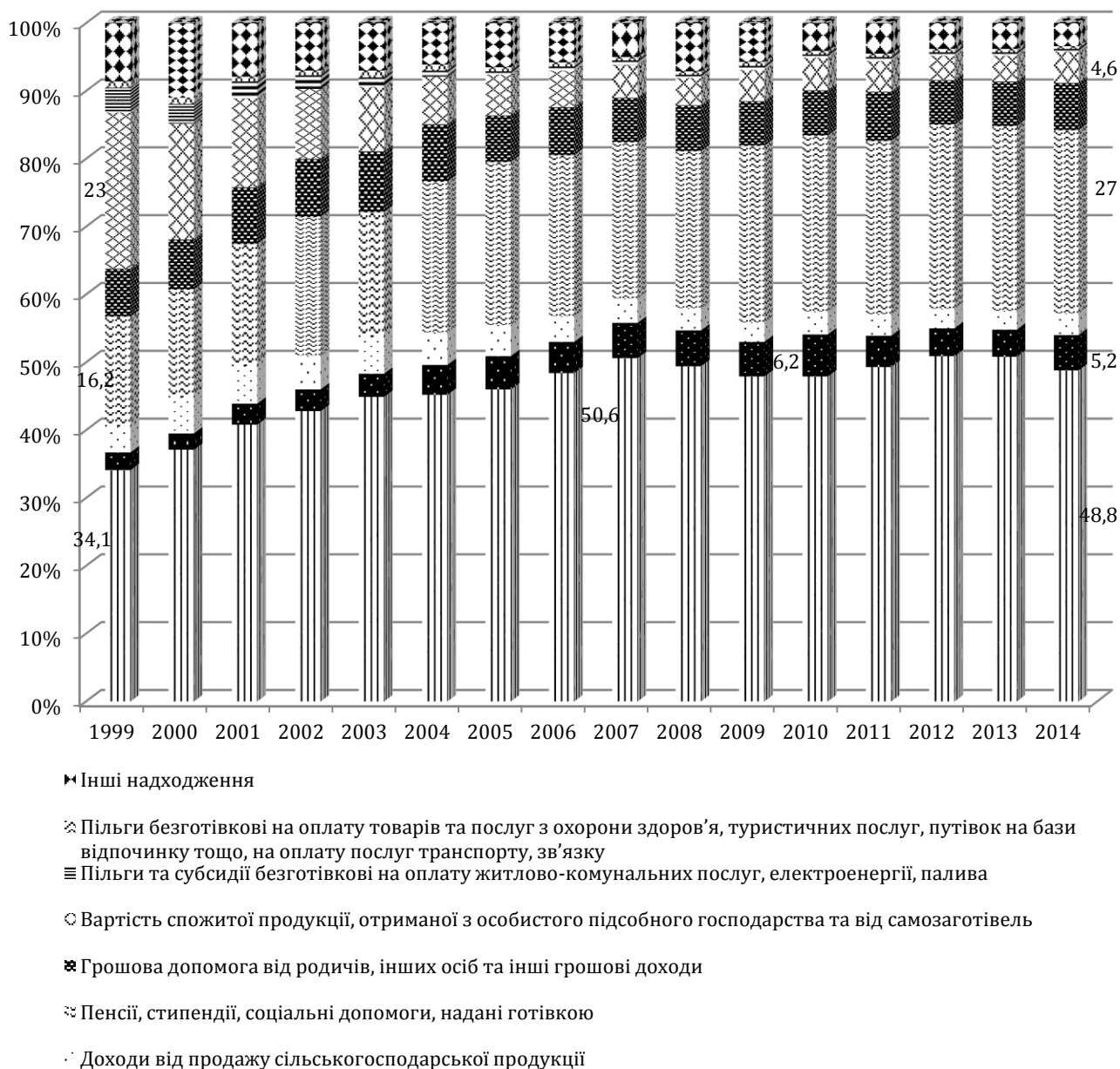

Рис. 1. Зміни у структурі сукупних фінансових ресурсів домогосподарств протягом 1999-2014 рр. (%) [побудовано автором за даними 12]*

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Спостерігаємо значне зростання питомої ваги пенсій, стипендій та інших видів соціальної допомоги з 16,2 % у 1999 р. до 27 % у 2014 р., основною причиною визначеної тенденції є зростання частки населення, що досягнуло пенсійного віку.

Проміжні висновки, які можна зробити з проведеного аналізу фінансових ресурсів, полягають у наступному: фінансові ресурси домогосподарств створюють поле для здійснення індивідуального та колективного вибору у грошовій формі; висока питома вага соціальних трансфертів, що з часом збільшується, посилює залежність від результатів та наслідків колективного вибору домогосподарств; структура фінансових ресурсів набуває усталеної форми, яка є притаманною економічній системі ринкового типу; узвичаєним залишається обсяг реципрокного обміну у фінансовому профілі поведінки домогосподарств.

Після розкриття структури фінансових домогосподарств України необхідно визначити загальну динаміку їх ресурсів та видатків з метою встановлення спрямованості їх розвитку у часі та адаптації до кризових явищ.

Фінанси домогосподарств є невід'ємною складовою частиною фінансової системи суспільства. Досліджуючи процеси, які обумовлюють динаміку ресурсів та видатків домогосподарств, можливо доповнити уявлення про стан архітекtonіки усїєї фінансової системи. Подамо динаміку сукупних фінансових ресурсів та сукупних видатків домогосподарств на рис. 2.

З рис. 2 можемо спостерігати протягом досліджуваного періоду загальну тенденцію до зростання як сукупних ресурсів, так і сукупних витрат домогосподарств. Причинно-наслідкові зв'язки між ресурсами та видатками домогосподарств не викликають сумніву, але потребують детального аналізу. Зростання фінансових ресурсів домогосподарств дозволить збільшувати витрати. Правильним буде також й обернене твердження: збільшення видатків, яке обумовлене зростанням цін на товари та послуги, змушує домогосподарства боротися за зростання ресурсів.

З динаміки ліній графіків можливо чітко відстежити вияви кризових явищ у 2009-2010 рр. та наприкінці досліджуваного періоду – у 2014 рр. Криза виявляється у порушенні співвідношення між сукупними фінансовими ресурсами та видатками домогосподарств.

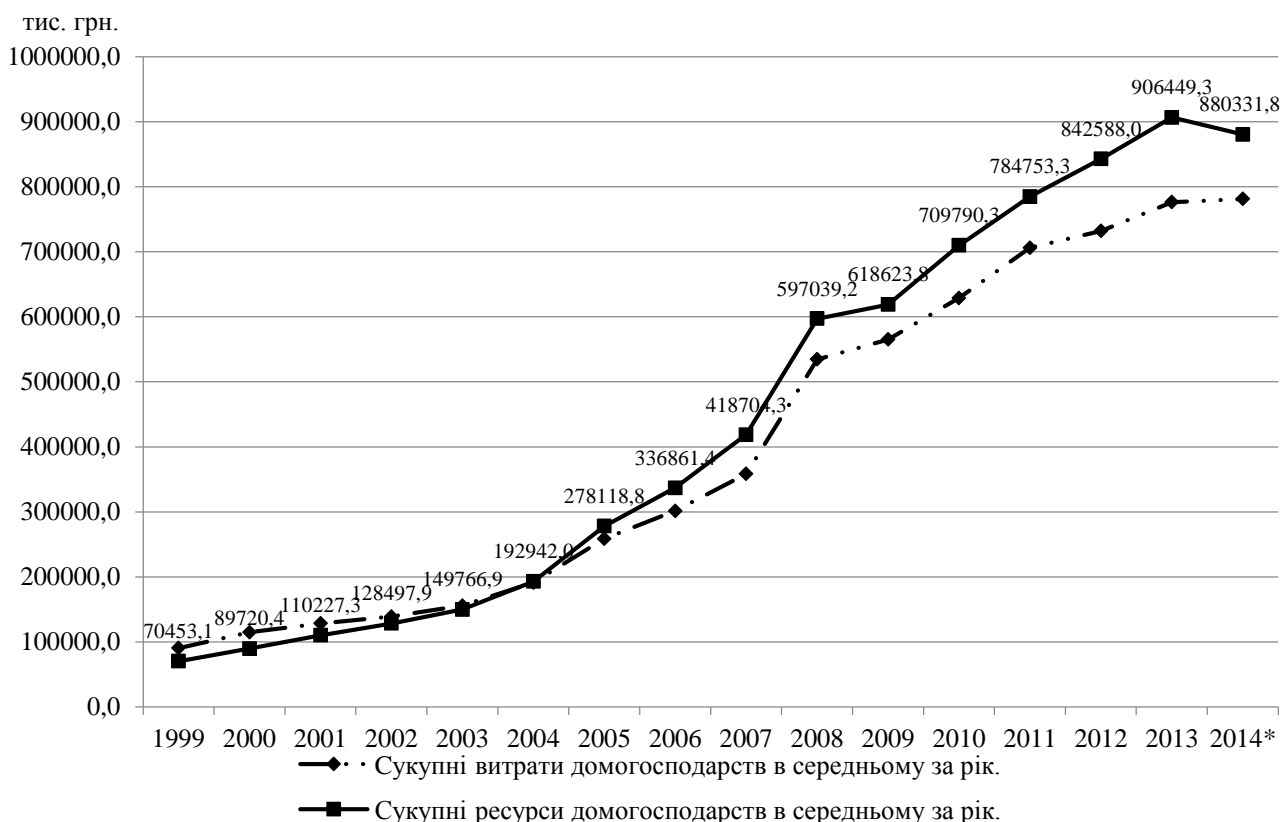

Рис. 2. Динаміка сукупних фінансових ресурсів та сукупних видатків домогосподарств, з 1999 по 2014 рр., тис. грн [побудовано автором за даними 12]

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

У 2009-2010 рр. приріст фінансових ресурсів уповільнився порівняно з попереднім 2008 р., диспропорція виявилась у збільшенні розриву між фінансовими ресурсами та видатками. 2014 рік характеризується зменшенням обсягів фінансових ресурсів домогосподарств, разом з незмінними видатками. Відбувається зменшення інвестиційного потенціалу домогосподарств. У разі, якщо тенденція, пов'язана зі зменшенням фінансових ресурсів та утриманням сукупних видатків, збережеться протягом двох-трьох років, цілком ймовірно повторення ситуації, яку можна спостерігати на рисунку з 1999 по 2004 рр., коли обсяг сукупних видатків перевищував сукупні фінансові ресурси. У такій ситуації відбувається зубожіння населення та «проїдання» заощаджень. Домогосподарства змушені шукати додаткові джерела для покриття видатків, що перевищують наявні ресурси, можуть використовуватися: вилучення коштів, які вкладені у фінансові активи, заощадження у готівковій формі, продаж майна, доходи, що отримані у тіньовому секторі економіки.

Одним з найсуттєвіших чинників, який формує фінансову стійкість домогосподарств до проявів кризи, є заощадження, що можуть акумулюватися як у інститутах фінансової системи, так і у готівковій формі поза нею. Дослідження заощаджень домогосподарств значно ускладнює наявність певної частини готівкових заощаджень у національній та іноземній валюті, яка важко піддається кількісному вимірюванню. Структура заощаджень дає змогу сформулювати уявлення про інституційні преференції домогосподарств, а також про їх схильність до інвестицій, ризику та інфляційні очікування. Динаміка заощаджень, які акумулюються у інститутах грошово-кредитної системи, характеризує ступінь довіри до них з боку домогосподарств. Відтак необхідно дослідити наступні показники, що характеризують стан заощаджень домогосподарств у фінансових інститутах з урахуванням державного пенсійного забезпечення. На нашу думку, у комплексне дослідження заощаджень домогосподарств необхідно залучити внески у недержавні пенсійні фонди, оскільки така форма є накопичувальною та поєднує у собі пенсійне забезпечення із заощадженнями. Розмір виплат з недержавного пенсійного фонду прямо залежить від суми внесків та строку, упродовж якого вони сплачувалися. Дані візуалізовано на рис. 3.

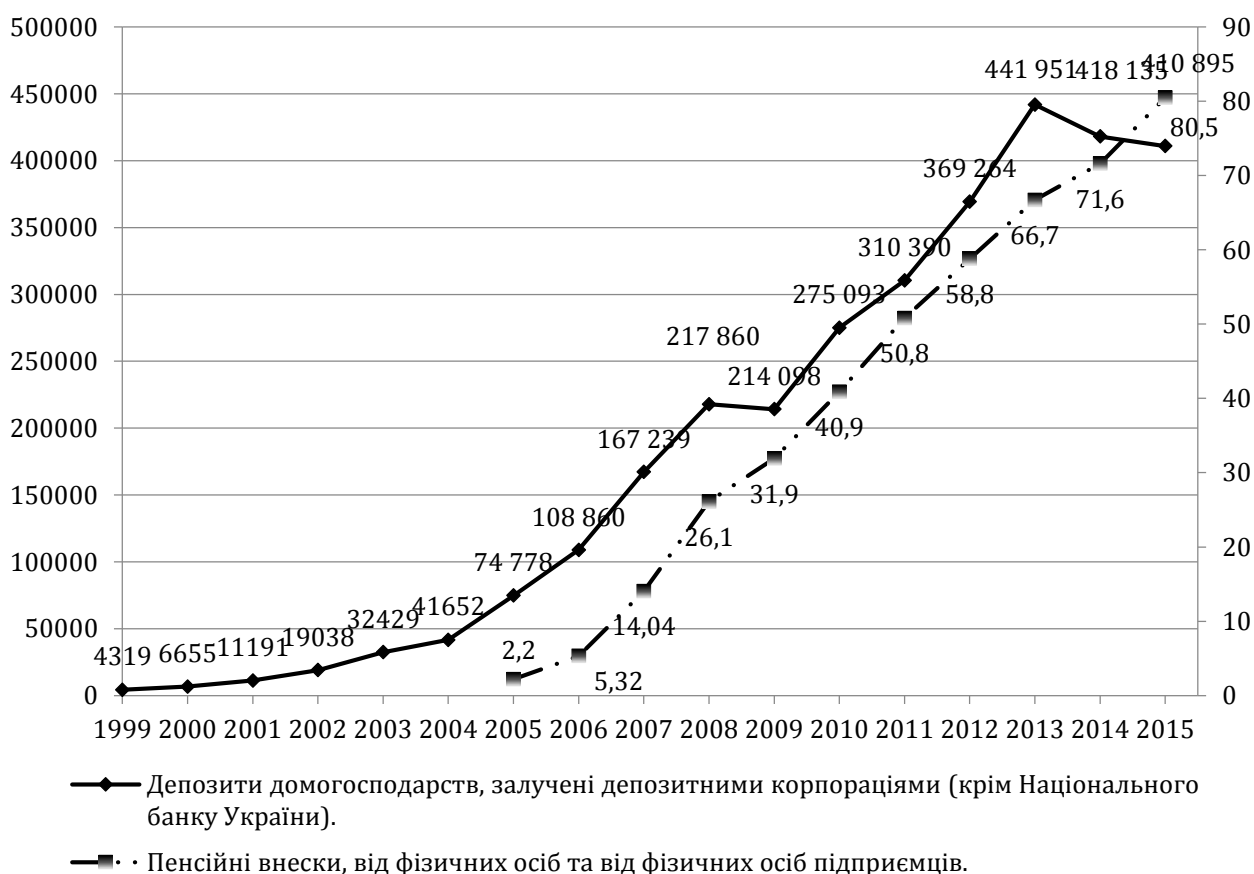

Рис. 3. Динаміка заощаджень домогосподарств у депозитних корпораціях та недержавних пенсійних фондах, млн грн [побудовано автором за даними 13; 14]

Аналіз динаміки депозитів фізичних осіб, які є членами домогосподарств, у депозитних корпораціях, які в Україні представлено винятково банками, демонструє два періоди зростання: перший – з 1999 по 2008 рр. та другий – з 2009 по 2013 рр. Кризовий період 2008-2009 рр. відзначається незначним зменшенням обсягів залучених депозитів (з 217860 млн грн у 2008 р. до 214098 млн грн у 2009 р.) 3

2013 р. відбувається значне скорочення депозитних вкладень: з 441951 млн грн у 2013 р. до 410895 млн грн у 2015 р., яке продовжується і дотепер. Важливо зазначити, що саме кризи, яким банки не здатні ефективно протистояти, підривають довіру до банківської системи загалом. У післякризові часи спостерігається відновлення зростання депозитних вкладень.

Показники вкладень у недержавні пенсійні фонди фіксуються, починаючи з 2005 р., бо Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [15], було прийнято у 2003 р., тому перші внески на пенсійне страхування від фізичних осіб до новостворених недержавних пенсійних фондів почали надходити у 2005 році. Недержавні пенсійні фонди є фінансовими компаніями, що надають домогосподарствам фінансові послуги з пенсійного забезпечення, які доповнюють систему загальнообов'язкового пенсійного забезпечення. Потреба у цій фінансовій послугі обумовлена кризовим становищем у системі солідарного накопичення. Динаміка пенсійних внесків від фізичних осіб та фізичних осіб-підприємців свідчить про зростання популярності цієї послуги. За досліджуваний проміжок часу з 2005 по 2015 рр. внески зросли з 2,2 млн грн до 80,5 млн грн, тобто збільшилися майже у 36,6 раза за десять років. Невпинне зростання не зупинили вияви кризи ні у 2008-2009 рр., ані у 2014 р. Велика потреба у гідному пенсійному забезпеченні та довіра з боку домогосподарств обумовлюють постійне зростання обсягів внесків до недержавних пенсійних фондів. Співвідношення внесків, які залучені депозитними корпораціями та недержавними пенсійними фондами, дають змогу стверджувати про незначну поширеність небанківських фінансових послуг.

Фінансова система України є банкоцентричною, відтак, усі прояви фінансової кризи у банківському секторі неодмінно здійснять негативний вплив на усю фінансову систему. Особливістю побудови фінансової архітектури банкоцентричної фінансової системи полягає у тому, що механізм монетарної трансмісії виконує головуючу роль у сфері децентралізованих фінансів. Банківська система передає відповідні імпульси інститутам фінансової інфраструктури та економічним агентам зі сфери децентралізованих фінансів.

Важливим є дослідження домогосподарств як частини суспільства, а їх фінансових ресурсів – як елементу, який утворює фонд добробуту. Здійснити вказане дослідження можливо, послідовно виконуючи три основних етапи.

На першому етапі усунемо з сукупних середньорічних ресурсів домогосподарств середньорічні витрати на алкогольні напої та тютюнові вироби, оскільки ці витрати є людиноруйнівними та не сприяють розвитку особистості. Також з сукупних середньорічних ресурсів домогосподарств необхідно вилучити витрати на охорону здоров'я та освіту, оскільки вони мають бути враховані у відповідних структурних блоках добробуту.

На другому етапі необхідно врахувати квінтільний коефіцієнт фондів (по загальних доходах). Врахування нерівності при розподілі доходів домогосподарств зменшує загальні ресурси фонду добробуту, оскільки ресурси найбідніших та найбагатших верств не беруть участь у розвитку суспільства. Фінансові ресурси найбідніших членів суспільства спрямовуються на виживання людини, яка піддається депривації, а ресурси найбагатших верств витрачаються на придбання предметів розкоші, капітали вивозяться за кордон. Найбагатші верстви перетворюються на наднаціональну еліту, фінансові ресурси якої ніяким чином не сприяють формуванню добробуту на національному рівні.

На третьому етапі необхідно врахувати інфляційне знецінення, що дасть змогу розрахувати чисті ресурси домогосподарств, які формують національний добробут.

Для більш чіткого визначення динаміки досліджуваних показників візуалізуємо дані у вигляді рис. 4.

З рисунку 4 наочно видно, що сукупні ресурси домогосподарств зростають, проте дедалі більшим стає розрив між ресурсами без витрат на шкідливі звички та охорону здоров'я й освіту. Чисті фінансові ресурси фонду добробуту, що зважені на індекс нерівності, яким є квінтільний коефіцієнт фондів (по загальних доходах), демонструє значний розрив з графіками ресурсів домогосподарств, що виник через посилення нерівності та розшарування доходів суспільства.

Загальний вигляд графіку має зростаючий характер, проте стверджувати про зростання чистих ресурсів домогосподарств, які утворюють фонд добробуту без врахування інфляційного знецінення, передчасно.

Дотримання логіки дослідження вимагає здійснення коригування розрахованих сукупних ресурсів домогосподарств, що належать до фонду добробуту, на індекс інфляційного знецінення.

Подамо зведену таблицю індексів інфляції у помісячному та річному обчисленні (табл. 1).

Скористаємося формулою (1) для розрахунку скоригованих на інфляцію фінансових ресурсів домогосподарств.

$$R_{hin} = \frac{R_{hn}}{(1+I_{in})} \quad (1)$$

де:

R_{hin} – фінансові ресурси домогосподарств за відповідний рік, з урахуванням інфляції;

R_{hn} – фінансові ресурси домогосподарств за відповідний рік, без урахуванням інфляції;

I_{in} – річний індекс інфляції відповідного року.

Розрахуємо чисті ресурси домогосподарств, що належать до фонду добробуту, зважені на квінтільний коефіцієнт фондів, з урахуванням інфляції. Результати розрахунків відобразимо графічно та подамо у такий спосіб (див. рис. 5).

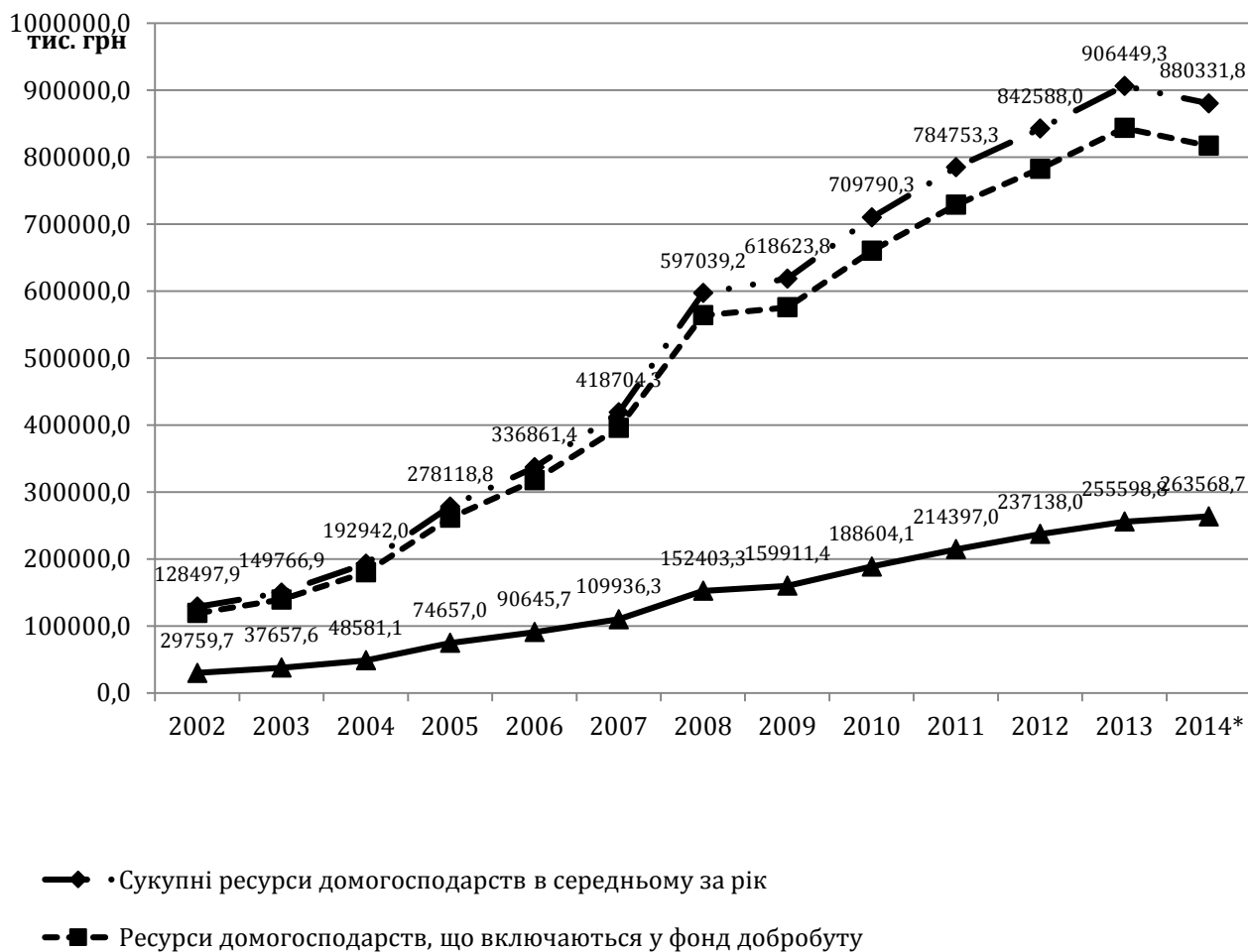

Рис. 4. Сукупні ресурси домогосподарств, що включаються у фонд добробуту [розраховано та побудовано автором]

З рис. 5 можемо наочно спостерігати негативний вплив інфляції як різницю між графіками фінансових ресурсів без урахування інфляції та з її урахуванням. Аналіз динаміки чистих ресурсів домогосподарств, що належать до фонду добробуту та зважені на квінтільний коефіцієнт фондів з урахуванням інфляції, вказує на те, що з початку досліджуваного періоду (2002 р.) до кінця 2013 р. ресурси фонду добробуту зростали. Кризові явища 2008-2009 рр. не вплинули на зростаючий характер графіку, тобто ресурси фонду добробуту продовжували зростати. Спадна динаміка графіку спостерігається наприкінці досліджуваного періоду (у 2014 р.), що є свідченням виявів глибокої суспільно-економічної кризи як у сфері фінансів домогосподарств, так і в усьому секторі децентралізованих фінансів.

Чинники, які призвели до кризи, та її глибина вказують на те, що криза набуває ознак фінансової сингулярності – одиницності, що унеможливує розроблення достовірних прогнозів щодо термінів її подолання та наслідків. Встановлене зменшення фінансових ресурсів домогосподарств, які формують фонд добробуту, дають змогу зробити припущення про зменшення національного добробуту України в умовах сингулярної кризи.

Таблиця 1. Зведена таблиця індексів інфляції з 2002 по 2014 рр. [16]

рік	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень	за рік
2002	101,0	98,6	99,3	101,4	99,7	98,2	98,5	99,8	100,2	100,7	100,7	101,4	99,4
2003	101,5	101,1	101,1	100,7	100,0	100,1	99,9	98,3	100,6	101,3	101,9	101,5	108,2
2004	101,4	100,4	100,4	100,7	100,7	100,7	100,0	99,9	101,3	102,2	101,6	102,4	112,3
2005	101,7	101,0	101,6	100,7	100,6	100,6	100,3	100,0	100,4	100,9	101,2	100,9	110,3
2006	101,2	101,8	99,7	99,6	100,5	100,1	100,9	100,0	102,0	102,6	101,8	100,9	111,6
2007	100,5	100,6	100,2	100,0	100,6	102,2	101,4	100,6	102,2	102,9	102,2	102,1	116,6
2008	102,9	102,7	103,8	103,1	101,3	100,8	99,5	99,9	101,1	101,7	101,5	102,1	122,3
2009	102,9	101,5	101,4	100,9	100,5	101,1	99,9	99,8	100,8	100,9	101,1	100,9	112,3
2010	101,8	101,9	100,9	99,7	99,4	99,6	99,8	101,2	102,9	100,5	100,3	100,8	109,1
2011	101,0	100,9	101,4	101,3	100,8	100,4	98,7	99,6	100,1	100,0	100,1	100,2	104,6
2012	100,2	100,2	100,3	100,0	99,7	99,7	99,8	99,7	100,1	100,0	99,9	100,2	99,8
2013	100,2	99,9	100,0	100,0	100,1	100,0	99,9	99,3	100,0	100,4	100,2	100,5	100,5
2014	100,2	100,6	102,2	103,3	103,8	101,0	100,4	100,8	102,9	102,4	101,9	103,0	124,9

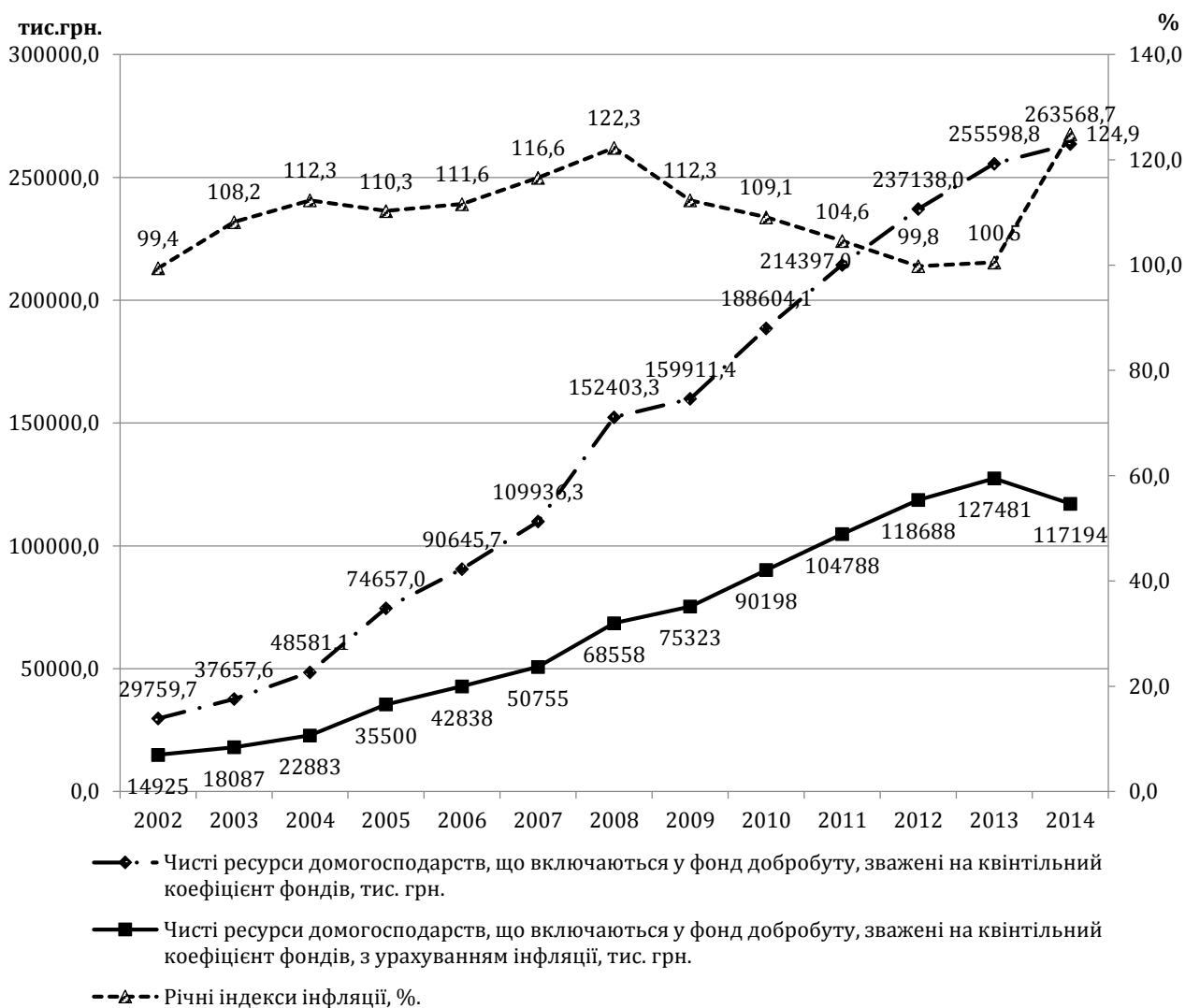

Рис. 5. Динаміка чистих ресурсів домогосподарств, що належать до фонду добробуту, з 2002 по 2014 рр. з урахуванням нерівності та інфляції [розраховано та побудовано автором за даними таблиці 1].

Висновки та перспективи подальших розвідок

У процесі дослідження було вирішено важливе теоретико-методологічне завдання щодо розкриття внеску домогосподарств у фонд добробуту та національний добробут України. Отримані результати наукових розвідок лягли у підґрунтя висновків теоретико-методологічного та практичного спрямування.

Удосконалено методичний підхід до оцінки фінансових ресурсів фонду добробуту, що полягає у розрахунку фінансових потоків, які його утворюють, шляхом визначення фінансових ресурсів домогосподарств, спрямованих на людський розвиток, зважених на коефіцієнт нерівності та інфляції. Завдяки розробленому методичному підходу можливо з більшою точністю встановити внесок домогосподарств у національний добробут.

Побудова держави добробуту в Україні, покращення якості життя її громадян прямо залежить від концентрації зусиль науковців, практиків з управління та адміністрування у фінансовій сфері, бізнесової еліти на відновлення розвитку національного добробуту.

Вихід на траєкторії сталого економічного розвитку обумовлений здатністю збільшувати та примножувати національний добробут.

У подальших наукових розвідках необхідно визначити усі складові частини фонду добробуту та дослідити його ресурси як цілісне явище, визначити їх загальну динаміку та розробити економіко-математичну модель його ресурсів.

Подальша наукова розробка фінансових потоків фонду добробуту дасть змогу розробити рекомендації щодо розбудови фінансової архітектоники національного добробуту.

Список літератури

1. Беккер, Г. С. Человеческое поведение: экономический подход / Г. С. Беккер; пер. с англ.; сост., науч. ред. пер., авт. послесл. Р. И. Капелюшников. – М.: ГУ ВШЭ, 2003. – 670 с.
2. Офіційний сайт Банку Нідерландів (De Nederlandsche Bank) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dnb.nl/>. – Заголовок з екрану: <http://www.dnb.nl/en/onderzoek-2/test-conferences/annual-research-conferences/programmes/dnb279018.jsp>
3. Aguirre, Horacio The financial position of households after a macroeconomic crisis: the case of Argentina / Horacio Aguirre // IFC Bulletin No 2 2006 pp. 324-341
4. Фінанси: підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. — К.: Знання, 2008. — 611 с.
5. Кізима, Т. О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та доміанти розвитку / Т. О. Кізима – К.: Знання, 2010. – 431с.
6. Нагайчук, Н. Г. Уточнення змісту поняття «фінанси домогосподарств» у розрізі навчальної дисципліни «фінанси» / Н. Г. Нагайчук // Фінансовий простір. – № 2(14). – 2014. – С. 100-105.
7. Клименко, Т. В. Сучасний стан фінансового потенціалу домогосподарств Чернігівської області / Т. В. Клименко // Чернігівський науковий часопис. Серія 1, Економіка і управління. – №1 (4). – 2013. – С. 110-116.
8. Тарасюк, М. В. Функції фінансів домогосподарств у ринковій економіці посткризового періоду / М. В. Тарасюк // Економічний вісник університету. – 2013. – Вип. 21(1). – С. 230-235. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecvu_2013_21\(1\)_39.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecvu_2013_21(1)_39.pdf).
9. Тарасюк, М. В. Роль та особливості функціонування фінансів домогосподарств у ринковій економіці / М. В. Тарасюк // Інноваційна економіка. – 2013. – № 9. – С. 11-16.
10. Иерархия и сети в институциональной архитектонике экономических систем: монография / Т. И. Артёмова, А. А. Гриценко, Т. А. Кричевская [и др.]; под ред. чл. -корр. НАН Украины А. А. Гриценко; НАН Украины, Ин-т экон. и прогнозирования. — К.: Ин-т экон. та прогнозувань, 2013. — 580 с.
11. Эрроу, К. Дж. Коллективный выбор и индивидуальные ценности / К. Дж. Эрроу. – М.: Издательский дом ГУ ВШЭ, 2004. – 204 с.
12. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
13. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>. – Заголовок з екрану: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1.
14. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/>. – Заголовок з екрану: <http://nfp.gov.ua/content/stan-i-rozvitok-npz.html>.
15. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09. 07. 2003 № 1057-IV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1057-15/page>.

-
16. Офіційний сайт фінансового порталу Мінфін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.com.ua/> – Заголовок з екрану: <http://index.minfin.com.ua/index/infl>.

References

1. Becker, G. (2003). *Human Behavior economical Approach*. Moscow: SU HSE. (In Russian)
2. De Nederlandsche Bank. (2012). *Programme Household Finances and Behaviour in Times of Crisis*. Retrieved from <http://www.dnb.nl/en/onderzoek-2/test-conferences/annual-research-conferences/programmes/dnb279018.jsp>.
3. Aguirre, H. (2006). The financial position of households after a macroeconomic crisis: the case of Argentina. *IFC Bulletin*, 2, 324-341.
4. Yurii, S. I., Fedosov, V. M. (2008). *Finance: textbook*. Kyiv: Znannia. (In Ukrainian)
5. Kizyma, T. O. (2010). *Finances of household: modern paradigm and dominant development* Kyiv: Znannia. (In Ukrainian)
6. Nahaichuk, N. H. (2014). Clarifying the Meaning of the Term “Households Finance” in the Context of the Subject “Finance”. *Financial Space*, 2(14). Retrieved from: <http://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1402/14nnguzp.pdf>. (In Ukrainian)
7. Klymenko, T. V. (2013). The Current State of the Households’ Financial Potential of Chernihiv Region *Scientific E-journal. Series 1, Economics and Management: Collected scientific articles. 1(4)*. Chernihiv: ChNUT Retrieved from URL http://chasopis.geci.stu.cn.ua/nomer/2013/1/seriya_1/ua/110-116.pdf. (In Ukrainian)
8. Tarasiuk, M. V. (2013). Functions of Finances of Housekeeping are in Market Economy of Post-Crisis Period *Ekonomchnyi Visnyk Universytetu 21(1)*. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecvu_2013_21\(1\)_39.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecvu_2013_21(1)_39.pdf). (In Ukrainian)
9. Tarasiuk, M. V. (2013). The Role and Peculiarities of Functioning of Households’ Finances in Market Economy *Innovative Economy. 9(47)*. Retrieved from http://ie.at.ua/IE_2013/InnEco_9-47-2013.pdf. (In Ukrainian)
10. Hrytsenko, A. A., Artomova, T. I., Krychevska, T. A. (Eds.). (2013). *Hierarchy And Network Of Institutional Architectonics Economic Systems*. Kyiv: Institute for Economics and Forecasting Ukrainian National Academy of Science. (In Russian)
11. Arrow, K. (2004). *Social Choice and Individual Values*. Moscow: The publishing house of SU HSE. (In Russian)
12. State Statistics Service of Ukraine. (2016). Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>.
13. National Bank of Ukraine. (2016). Retrieved from http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1.
14. *National Commission exercising the state regulation of financial services markets*. (2016). Retrieved from <http://nfp.gov.ua/content/stan-i-rozvitok-npz.html>.
15. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003). *On private pensions* (Law of Ukraine). Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1057-15/page>. (In Ukrainian)
16. Financial portal Min Fin. (2016). Retrieved from <http://index.minfin.com.ua/index/infl>.

Стаття надійшла до редакції 01.06.2016 р.